

Posudek oponenta disertační práce

název práce: **Sport ve filmu jako kulturní fenomén**
autor: **PhDr. Jan Děkanovský**
oponent: **PhDr. Ondřej Hubáček, Ph.D.**
školní rok: **2013/2014**

Disertační práce řeší problematiku vztahu mezi sportem a médií. Tato problematika je, byť se tak na první pohled nemusí jevit, komplexní a lze ji proto pojímat různými způsoby a s využitím různých přístupů. Autor si toho je vědem. Poukazuje na to, že sport sám o sobě je významným kulturním jevem, který má mnoho rozměrů a aspektů. A vztah sportu a médií je jedním z jeho, v současnosti stále významnějším, aspektem.

Autor si také uvědomuje, že řešená problematika je vícedimenzionální a uplatňuje proto při jejím řešení spíše multidisciplinární než integrální přístup. Snaží se využít teoretické poznatky i metodologické nástroje více společenskovedních oborů, jako jsou sociologie, filmové teorie, naratologie, kulturologie či kulturní studia nebo historiografie.

V práci správně uvádí, že sport v médiích je významnou součástí populární kultury a lze jej považovat za jeden ze žánru zábavního průmyslu. Vztah mezi sportem a médií je však specifický, nestačí ho vymezit a analyzovat jen jako oblast masové kultury. Zejména díky zavedení přímých televizních přenosů a následné medializaci sportu. Téma práce autor nakonec zužuje na vztah mezi sportem a filmem, sportem v televizi se primárně nezabývá, pouze ho zmiňuje v určitých kontextech.

Toto zúžení dané problematiky je jistě účelné vzhledem k rozsahu a charakteru disertační práce, na druhé straně však redukuje řešenou problematiku o některé její rozměry, v nichž se pojetí medializace sportu jako součásti masové kultury projevuje specifitěji než ve zpracování sportovních témat ve filmu.

Autor v práci operuje s pojem „sportovní film“ který chápe jako filmový žánr, ale zkoumá jej jako specifickou kulturní kategorii. Vychází z rozlišení dvou perspektiv pohlížení na problematiku filmových žánrů, které navrhl Rick Altman v osmdesátých letech. První je perspektiva sémantická, zaměřující se na identifikaci společných prvků žánru, a druhou je perspektiva syntaktická, zaměřující se na analýzu vztahů mezi těmito prvky.

Řešení dané problematiky autor odvíjí od upřesnění definice objektu zkoumání. Rozhoduje se přitom, jestli předmětem zkoumání je sportovní film jako filmový žánr nebo sport ve filmu, jako filmové zobrazení sportu jako kulturního fenoménu.

Cílem práce je obhájení a podrobnější vyložení tří základních tezí týkajících se zobrazení sportu ve filmu.

Teze 1. Zobrazení sportu ve filmu je do určité míry realizováno za pomoci univerzálních schémat, jejichž rozpoznání současně zařazuje film do specifické kategorie sportovního filmu.

Teze 2. Tato schémata lze v těchto filmech nacházet opakovaně v dílčích obměnách. Současně tyto struktury disponují archetypálním potenciálem, který je pro sport typický, ale má zároveň i univerzální význam.

Teze 3. Tato schémata se mohou za určitých okolností stát nositeli specifických kulturních charakteristik – mohou nabývat mytických a rituálních dimenzí a mají schopnost stát se i reprezentacemi určitých ideologií.

Z definice předmětu vychází i zvolená kombinace použitých metod. Vzhledem k tomu, že předmětem práce je spíše sport ve filmu než sportovní film jako filmový žánr (i když toto zúžení předmětu sám autor v některých pasážích důsledně nedodržuje), dává před sémanticko-syntaktickým přístupem přednost přístupu, v němž je sport ve filmu zkoumán jako sociální a kulturní kategorie. V tomto přístupu autor rozlišuje dva směry. Směr mytologicko-rituální, podle něž vychází obsah filmů z požadavků publika, a směr ideologický, podle něž odráží obsah filmů zájmy výrobců. Na řešení problematiky sportu ve filmu aplikuje oba tyto směry a používá jejich metodologický aparát.

Přitom se zaměřuje na analýzu způsobu zobrazení sportu ve vybraných filmech. Výběr filmu pro analýzu se vzhledem ke zvolenému přístupu neřídí primárně žánrovou klasifikací, ale je konstruován tak, aby zachytil všechny způsoby zobrazení sportu ve filmu, tedy i např. ve filmech dokumentárních nebo propagandistických.

Řešená problematika je v práci rozvržena logicky do čtyř kapitol. První z nich je věnována sportu jako součásti populární kultury, sportu jako hře a sportovnímu diváctví s důrazem na násilí jako jeho specifickou součást. Důraz na násilí v této části práce redukuje její zaměření jen na zobrazení sportů, jichž se týká, tj. jednak fotbalového diváctví a jednak sportů, u nichž je násilí součástí jejich podstaty, v tomto případě wrestlingu. Součástí kapitoly je analýza několika s tématem souvisejících filmů, jejímž výsledkem není zjištění odpovědi na jednu z výchozích otázek, ale upřesnění formulace otázky: Můžeme z hraných sportovních filmů abstrahovat nějaké universální schéma, které je typické právě pro tento filmový subžánr?

V další kapitole autor identifikuje základní narativní schémata a spojuje je s určitými typickými fabulemi. Autor zde nejprve objasňuje teoretické a metodologické základy naratologického zkoumání sportu jako obsahu filmů a poté, na základě rozboru několika filmů, popisuje hlavní fabule používané ve filmech sportu. Mimo jiné zde autor dospívá k definici žánru sportovního filmu kombinací současného výskytu nejméně jedné z typických fabulí a sémantických znaků odkazujících ke sportu.

Následující kapitola se zabývá mýty a rituály ve vztahu k realitě ve sportovním filmu. Zde autor uplatňuje především kulturně antropologický přístup. V této části se věnuje sportu v dokumentárním filmu a přitom poukazuje na problém vztahu mezi dokumentem a hraným filmem na základě rozlišení reality a fikce. Opírá se přitom o

historiografii a její pojetí prezentace historických událostí jako vyprávění o historických událostech v interpretaci autora.

Poslední kapitola zkoumá zobrazení sportu v hraných i dokumentárních filmech jako reprezentaci ideologií. Využívá hlavně přístupy a metody kulturních studií a pomocí nich se snaží analyzovat pronikání různých ideologií do sportovních filmů a popsat ideologizující vzorce v zobrazení sportu ve filmu.

V závěru autor shrnuje klíčové poznatky, k nimž v jednotlivých kapitolách dospěl, a konstatuje, že jsou v souladu se základními vstupními tezemi.

Práce je zpracována na základě podrobné rešerše relevantní odborné literatury, v níž se autor dobře orientuje. To mu umožnilo nejen vhodně konceptualizovat řešenou problematiku jak z hlediska vymezení předmětu zkoumání, tak z hlediska její tématické struktury, ale rovněž zvolit vhodná metodologická východiska pro její operacionalizaci a analýzu zkoumaného filmového materiálu.

Autor rovněž prokázal velice dobrou schopnost vlastní analytické práce, spočívající ve výběru a v aplikaci zvolených metod na rozbor zobrazení sportu ve filmech vybraných tak, aby reprezentovaly typy odpovídající teoretické a metodologické orientaci jednotlivých částí práce.

Pro diskusi v rámci obhajoby doporučuji, aby autor precizněji shrnul závěry práce z hlediska splnění jejího cíle, tj. obhájení tří základních tezí, a aby se vyjádřil k otázce, do jaké míry a v čem je zobrazení sportu ve filmu specifické oproti filmovému zobrazení jiných kulturních fenoménů, v němž se projevují stejné nebo podobné narativní schémata, rituály a mýty nebo ideologizující vzorce.

Práce má určité formální nedostatky (chybný název ústavu, kde byla podána, na titulní straně a abstrakt je označen jako resumé).

Z obsahového hlediska posuzovaná disertační práce splňuje všechny požadavky a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 23. května 2014

.....

PhDr. Ondřej Hubáček, Ph.D.